

Tüm 'Öteki'lerin Kenti

*

City of All 'Other's

Öze Uluengin

Özet

Kapitalist sistem, farklılıkları ortadan kaldırmak, bir 'tektip' yaratmak üzerinden işler ve küreselleşme, kapitalizmin kendini yeniden üretmesi amacıyla oluşturduğu aşkınlık düzleminin mitidir. Küreselleşmenin tam olarak gerçekleşmesi, kapitalizmin kendini yok etmesi anlamına gelecektir ki, bu durağanlık demektir ve kapitalizmin işleyiş şemasında buna yer yoktur. İşte bu paradoks, küreselleşen kentin kaçış çizgilerine işaret eder. Küresel kentlerde mutlak mekânlar yaratma gayesi, üretim yöntemlerinin ve sonuç ürünlerin giderek benzeşmesi, kimlik kavramının önem kazanmasına neden olur. Katı bir tekillik arayışı, çoklukları 'kimlik'ler altında gruplayarak 'öteki'lerin sayısını azaltmaya çalışarak, 'öteki'yi dışlamayı alışkanlık haline getirir. Denetim mekanizmalarının yaratmak istediğinin aksine, küresel kent hiç kimsenindir. Küresel kentlerin giderek ayrışan ve özelleşen organizasyonları, yeni mekânsal düzenler ve kentte yaşayanlar içinde farklı katmanlaşmalar doğurur. Kapitalizm, kendini kentsel mekân üzerinden yeniden üretirken, kentsel mekânı ayrıştırır. Ayrışan mekânların her biri 'öteki'nin mekânıdır. Farklı fiziksel tanımlar üzerinde, bireyin virtüelliği içinden aktüalize olduğu/bireyleştiği 'an'da varolan mekânlar.

Anahtar kelimeler: zaman, mekân, küreselleşme, küresel kent, öteki, kimlik

Abstract

The capitalist order functions as to eliminate the differences to mold a single common archetype and it can easily be determined that globalism is actually the myth of transcendental plane necessary for capitalism to reinvent itself. For the globalisation to actually take place, it would require capitalism to destroy itself, which would in turn mean inertia and therefore would not be possible within the functioning cycles of capitalism. This aforementioned paradox, is actually the lines of flight of the globalizing city. The proper intent of creating absolute spaces, the ever increasing similarities of the manufacturing processes and the end products, have given rise and importance to the notion of 'identity'. The sullen quest for individuality inevitably entails the taxonomy of multitudes, an effort to decrease the 'other's and the habit of excluding the divergent. In contrast to what the mechanisms of control are aiming to impose, the global city doesn't belong to a single entity. The differentiating and specializing organizations of the global cities create new spacial orders and layers for the inhabitants of the city. Capitalism, while recreating itself from the urban space, also simultaneously decomposes it. The segregated spaces are now each spaces of the others. Spaces which are existant on different definitions and have now come to being in a specific 'moment' where the individual exists actually through virtuality.

Keywords: time, space, globalisation, global city, other, identity

Kentin, fiziksel özellikler ve sayısal veriler üzerinden betimlenmesi, güncelliğini kaybetmiş bir yaklaşımdır. Geleneksel dünyanın alışılmışlık, eşitlik ve düzen üzerine kurulmuş hayat anlayışı, modernizmle birlikte, çeşitlilik etrafında şekillenmiş bir kent yaratarak büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde ise, modern kent üzerine söylenen her söz, bir kez daha sınanmalı ve bugünün dinamiklerinin dönüştürmeye devam ettiği kenti ve bileşenlerini anlamak adına, yeni perspektifler kazanılması gerekliliği unutulmamalıdır.

Geleneksel dünyada üretim, kabul edilmiş, öğrenilmiş bilgilerin 'aynı'yı' üretmek üzere tekrarından oluşmuştur. Bu dünyaya ait olmayan aşkın bilgi yanılması, aşkınlık düzleminin -dinde olduğu gibi- tek şekilde temsil edilebileceği fikrinden kaynaklanmıştır. Söylenen söz ancak tek bir anlama sahiptir, temsiliyet saymacalar üzerine kuruludur.¹

Modernizmin erken dönemlerini inşa eden ise, henüz düşünülmemişin var olduğunu kabul ederek temsiliyeti (*representation*) yıkma isteği olmuştur. Böylelikle mutlak bir metnin varlığı yadsınarak, her tikel durumun kendi özgül soykütüğünün² farkedilmesi için çaba sarfedilmiştir. Bu durum, bir kriz ortamı doğurmuş, geleneksel dünyanın aşkınlık düzlemi çözülmeye başlamıştır. Modernizm, yaşanan krizle olumlayıcı ilişki kurarak, söz konusu bu epistemolojik kaymayı çokluk üretimine çevirme temelinde ortaya çıkmıştır.

Batı dünyasında başlayan erken modern düşünce, aşkın bilginin çözümlenmesiyle mutlak metinden koparak -oluşan çoklukları yine kendi kendine teke indirme arayışı içine girmiştir. Krizin aşılması için, insan aklı, bilim gibi yeni araçlar üretilmiştir. Çokluklar, disipline edilmeye çalışılarak tanrının disiplini yerine bu sefer insanın disiplini konulmuştur. Foucault'nun 'disiplin toplumu' olarak tanımladığı formasyon, Deleuze

¹ Bahsi geçen kavramlar, yazarın, 2008-2009 Öğretim Yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE'de devam etmiş olduğu, Doç. Dr. Bülent Tanju tarafından yürütülen 'Mimarlıkta Eleştirel Düşünce' adlı ders kapsamında yapılan tartışmalar ışığında ele alınmıştır.

² Kavramı Nietzsche'den devşirerek kullanan Foucault, tarihsel çalışmalarını 'soykütük' adını verdiği kavram ekseninde biçimlendirmiştir. Foucault bununla, tarihsel bilginin oluşmasına imkân veren aşkın bilgi ve yerel belleğin bileşimini, günümüzde taktik olarak kullanabilmeyi kastetmektedir. Aktaran: Michael Mahon; *Foucault's Nietzschean Genealogy: Truth, Power, and the Subject*, State University of New York, Albany, 1992, s.: 108.

tarafından, 20. yüzyılın olgunlaşmış modernliğine, denetim toplumuna geçişin habercisi olarak yorumlanmaktadır (Deleuze, Postscript on Control Societies, 1995). Ancak bu kez, modernizmin yaratmak istediği bütünsel dil, değişmez ve tek bir doğruya ulaşma gayreti, içine girilmiş çözümlenme süreci nedeniyle –tam tersine işleyerek- çoklukların üretilmesine zemin hazırlamaktadır. Hiçbir formasyon katıksız aynı kalmamaktadır. Dahil olduğumuz formasyon statik değildir, gerçekleşen her deformasyon, transformasyonu beraberinde getirmektedir.

Zam'An ve Mek'An

“Gerçek olan, biçimin sürekli değişimidir: Form, bir geçişin yalnızca anlık bir görüntüsüdür.”³

Henri Bergson

An, yaşanmakta olan, farkına varmaların gerçekleştiği birime verilen addır (Ural, 2008, s. 19). Bu kavram ancak, akışkan, devam eden bir sürekliliğin -yani zamanın içinde anlam bulabilir. Antik dönem filozoflarının, harekete bağlı olarak, anların art arda gelmesi olarak açıkladıkları zaman kavramı için Kant, zamanın akıldan kaynaklandığı önermesini getirmiştir (Kahvecioğlu, 2008, s. 146). İlk tanıma göre, zamanın ölçülebilir özelliği nedeniyle nesnel bir yönü vardır. Bu şekilde tanımlanan zaman kavramı doğrusaldır. Bu perspektiften bakıldığında, zaman ardışık bir düzen içerisinde ölçülebilir aralıklar bütünüdür (Yazıcıoğlu, 2008, s. 125). Modern dünyanın teknolojik araçları tarafından bütüncül ve eşit şekillerde, dakika, saat, gün, hafta, ay, yıl, vb. gibi tanımlar yardımıyla ölçülen zaman, mekândan bağımsız varolan bir boşluktur. Burada sorulması gereken soru şudur; “Zamandan bağımsız bir mekânın olması mümkün müdür?” Bu sorunun cevabı, insanın ‘yer’ ile kurduğu algısal ilişkide yatmaktadır.

İlk kez algılanan bir mekân, bellekte birikmiş imajlar ve geçmiş deneyimler ile ‘yer’in fiziksel özelliklerinin, o ‘an’da sundukları üzerinden biçimlenip birleşerek bir mekân oluşmasını sağlar. Aynı deneyim farklı ‘zaman’larda çok kereler tekrarlanırsa dahi, zihinde oluşacak mekân her

³ “What is real is the continual change of form: form is only a snapshot view of a transition.”, Aktaran: Sanford Kwinter; *Architectures of Time*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2002, s.: 33.

seferinde farklı olacaktır. Dolayısıyla, algısal ilişkinin sonunda oluşan imajın, tıpkı aynı kişide mutlak değer taşımayacak olması gibi, kişiden kişiye değişeceğini söylemek yanlış olmayacaktır (Kahvecioğlu, 2008, s. 147). Bu nedenledir ki, günümüzde zaman ve mekân, iki farklı kavram olarak ifade edildikleri geleneksel anlatıların aksine, birlikte ve çoğalarak varolmaktadır.

Henri Bergson'un dile getirmiş olduğu üzere bellek, algılanan nesne üzerinden şekillenen bir aktüel görünüm değil, nesnenin aktüel algı ile bir arada varolan virtüel görünümüdür (Deleuze & Parnet, (1987) 2002, s. 114). Virtüel olan hiç gerçekleşmemiş, ama gerçekleşme potansiyelini taşımakta olmalıdır; tamamen beklenmeyendir. Kişiyi, içine takılı kaldığı belirlenmiş anlam bulutlarından daha ötelere götürme potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda mekân hiçbir şekilde tamamlanmış değildir, tamamlanmayacaktır da çünkü 'tam olma' vasfını, kendi sonsuzluğunda ve geçmişi içinde taşımış ve bütün 'şimdi'ler içerisinde kazanmıştır, tâ ki virtüel olan onu gelip sarsana, silkeleyene dek. Mekân tamamlanmış değildir, çünkü tam olan virtüel olanı tanımamaktadır, tam olanın virtüel olandan haberi yoktur.

Aktüel ile virtüel arasındaki ilişki, hiçbir zaman iki aktüellik arasında kurulamaz. Aktüellikler, çoktan belirlenmiş bireyler ve alelâde noktalar üzerinden tespitler imâ eder, oysa aktüel ile virtüel arasındaki ilişki, tek tek her koşul için tespit edilebilecek olan, aktüelleşme halinde bir bireyleşmenin meydana gelmesini sağlar (Deleuze & Parnet, (1987) 2002, s. 115).

Birey - Öteki

"... bir taraftan bireyleşmiş olanın niteliklerinin "öteki"nden farklılığı hemen ortaya çıkmakta; diğer taraftan da bu nitelik birlikteliğindeki farklılığı taşıyan "yer", öteki "yer" ile aynı ol/a/mayacağından hemen gözlemlenebilmektedir."

Faruk Akyol (2008, s. 85)

Akyol (2008, s. 85), belli sayıda niteliğin bir araya gelmesiyle oluşan ve işaret edilebilir hale gelen eseri *bireyleşmiş olan* ve bu bireyleşmenin meydana geldiği yeri de bireyleşmeye olanak tanıyan *-bireyleşme-mekânı*

olarak adlandırmıştır. Bireyleşmiş olan, içerdiği tüm virtüelliklerin bazı-
larının aktüalize olmasıyla meydana gelen -bir anlık varoluştur. Birey-
leşme mekânı, virtüel bulut içinden aktüalize olacak parçacıkların ay-
rışmasına olanak sağlayan fiziksel dizidir. Bir yerdir; aktüalize olunan
anda mekâna dönüşen bir yer. Bu, bir üretimdir. Virtüel olandan aktüele
geçen, aktüel olanı değiştirir, dönüştürür, aktüel olansa virtüel buluta
yeni parçacıklar katılmasını sağlar. İki dünya arasında kurulu bir devre
vardır.

Bireyleşmiş, yani aktüalize olanın, bir başkası ile aynı olmasını bek-
lemek yanlış olacaktır. Farklı virtüelliklerden kaynaklanan her çokluk
transformasyonun gerçekleşmesini ve böylelikle her zaman-mekân or-
ganizasyonunda yeni bir ürün ortaya çıkmasını sağlar. Bu dönüşüm
içinde varolan her bireyleşme, diğer bir bireyleşmeye göre 'öteki' olacak-
tır. Öteki, aynı nitelik birlikteliklerinden yola çıkılarak ulaşılan farklı
düzlemlerden her biridir. Bir 'yer' inşa edene, sözgelimi mimara göre, o
'yer'i deneyimleyen birey 'öteki', aynı yerde bulunan her birey, diğerine
göre 'öteki'dir.

Sürekli bir deformasyon yaşayan öteki mekânın temsil edilmesi
mümkün değildir. Söz konusu bu mekânda bir şeyin temsil edilebilecek
kadar aşkınlaşması, onunla bütünleşmesi, 'bütün' olarak algılanması,
daha önce bahsedildiği gibi, onun virtüelliğini kaybetmesidir. Temsiliyet
yanılsamasına düşmemesi ise, sürekli hareket halinde, akışkan, kaygan
ve dönüşen; içkin olması anlamına gelir.

Bireyleşme, mimar açısından kendi zihninde taşıdığı, bir an ve me-
kânda aktüel olarak tasarımına kattığı potansiyelliklerin hepsinin birden
olası bir tanışma/buluşma noktasıdır (Akyol, 2008, s. 86). Özne olarak
mimar, mekânın dışında, ayrıcalıklı, bütünsel ve sabit bir pozisyo-
na/kimliğe, bilgiye ve temsil araçlarına sahip olduğu; mekânın ve mi-
marlık nesnesinin tek/aşkın egemeni olduğu; tasarım aracılığıyla 'öteki'
ile bir temsiliyet ilişkisi kurma iddiasını yitirir. Temsili mekân ile gövde-
sel olarak deneyimlenen aktüel mekânın üst üste çakışmadığını fark et-
mek durumunda kalır. Özne olarak mimarın aşkınlığını yitirerek içkinlik
düzlemine gömülmesi, onun nesnesi ve diğer öznelerle olan ilişkisini de
dönüştürür (Tanju, 2008, s. 179).

Mimar kaçış çizgilerinde gezinerek farklı oluşlar denemelidir. Oysa
mimarın çoğunlukla yaptığı, kentin içindeki birden fazla kenti, tek ve

doğru mutlak bir kente indirgemeye çalışmak, bu kapatılmış kenti denetleme mekanizmaları oluşturmaktır. Bu sayede tanımlanan *tek kimlikli kentin*, tek bir zaman ve mekânda yaşanmasını sağlamaktır. Bu bir anlamda modernliğin 'kapatma', yeni bir aşkınlık düzlemi tanımlama çabasından kaynaklanır.

Küresel Kentin Zamanı

Kent yaşamı "kendini ifade edebilmek, üretebilmek ve paylaşabilmek" ile özdeş tutulmaktadır. Bu aslında, tek bir "zaman ve mekân içinde olma" ve zamanı, mekânı üretebilme durumudur (Şentürer, 2008, s. 187). Bir mekân olarak kent, modernizmin erken dönemlerinde 'emeğin' yeniden üretim mekânı olarak algılanmış; küreselleşme ile birlikte kent kavramı, 'sermayenin' yeniden üretim mekânı haline gelmiştir. Sermayenin birincil değer özelliği kazandığı kentlerde, kimlik ön plana çıkmış, kimlik yarışında sanayi kentleri bir düşüş yaşarken, sermayenin akış düğümleri olan küresel kentler yükselişe geçmiştir.

Küresel kentler, coğrafi dünyanın üstüne örülü ağ sisteminin düğüm noktalarıdır. Ağ, bazı bölgelerde fiziki dünyaya daha yakın, kimi bölgelerde çok uzaktır. Ağın, dünya yüzeyine yakın olduğu noktalarda bulunan kentler, ait oldukları ulus-devletten bağımsız şekilde sisteme entegre olabilmekte, tanımlanan yeni küresel haritada yer alabilmektedirler. Düğüm noktalarından yükselen çok katmanlı sanal kulelerin farklı düzlemlerinde ayrı yönlere akış vardır. Dolayısıyla kulelerin farklı katmanlarında farklı bir kent algısı yaşanır. Bu açıdan, küresel kenti Deleuze'ün çokluğun mekânı olarak gördüğü kent ile açıklamak yerinde olacaktır. Çokluğun kenti, aynı anda ve aynı yerde pek çok kenttir, bir kent içinde her zaman birden fazla kent barındırır (Tanju, 2008).

Castells (1991, (1989)) küresel kenti, küresel kapitalizmin yeni düğüm noktaları olarak tanımlar. Küresel kentler, sermayenin, enformasyonun, teknolojinin, emeğin ve imgelerin küresel akış kanalları içinde bulunduğu, ulus-aşırı sermayenin ve şirketlerin yönetim merkezlerinin yoğunlaştığı, küresel sermayenin kontrol ve kumanda merkezleridir. Küreselleşen kentte, haber akışı ve oluşma potansiyeli yüksek seviyelerdedir; küreselleşmenin getirdiği yeni meslek tanımları ve ekonomik güçler arasındaki dengesizlik nedeniyle segregasyon ortaya çıkar; ayrışma, sosyal sınıf-

laşma ve sınıflar arası mesafeler -endüstri toplumu kentine oranla fazladır (Castells, 1991, (1989), s. 343).

Küreselleşen dünya üzerinde yerini alan kent, küresel damga taşıyan işaretleri alarak ve kullanarak, tüm eylemlerini (protesto eylemleri, küresel medyaya seslenmek) küresel platforma taşıyarak; yerel, yerli, geleneğe uygun olarak sunulan her şeyi, kentin küresel konumlanışına göre yeniden tanımlar. Tüm bu dönüşüm sürecinde, mekân kaygandır, akışkandır. 'Öteki'lerin ayrıştırıldığı mekânlarda heterojenlik eş zamanlı olarak devam eder (Keyder, 2006).

Kentin bir ucunda yaşayan öteki, diğerinin eğlence alanında çalışır. O 'yer' tüm 'öteki'lerin mekânıdır. Yerel-küresel çatışmasının arttığı günümüzde, küresel ağda bir düğüm noktası niteliği kazanmak için, uluslararası festivaller, fuarlar, kültür başkenti projeleri, olimpiyatlar, büyük spor etkinlikleri gibi *önemli* olayları kente getirmek; böylelikle, sanatçılar, politikacılar, ünlüler ve uluslararası elitlerin ağırınmasına fırsat tanıyacak olaylara ev sahipliği yapacak küresel mekânları yaratmak, yöneticilerin, şirketlerin, yatırımcıların öncelik verdiği konular olmuştur. Bir yandan söz konusu etkinlikler aracılığıyla küresel pazar ekonomisindeki yerini sağlamlaştıran küresel kentler; diğer yandan bu ekonomik ve kültürel politikaları, simgesel, büyük ölçekli projeler aracılığı ile mekânsallaştırarak küresel dünya haritasında yeniden konumlanmaya çalışmaktadır. Küresel kentler bir yandan, benzeri 'objelerle' dolmaktayken 'benzeri kentler' de mi olmaktadır?

Kentin Kaçış Çizgileri

Kapitalist sistemin 'aynılaştırma' reçeteleri, farklılıkları ortadan kaldırmak, bir 'tektip' yaratmak üzerine yazılmıştır. Küreselleşme, kapitalizmin kendini yeniden üretmesi amacıyla oluşturduğu aşkınlık düzleminin mitidir. Küreselleşmenin tam olarak gerçekleşmesi, kapitalizmin kendini yok etmesi anlamına gelecektir. Ayrıca, bunun gerçekleşmesi için durağanlık gerekir ki, kapitalizmin işleyiş şeması durağanlık içermez.⁴ İşte bu paradoks, küreselleşen kentin kaçış çizgilerine işaret eder.

⁴ Paylaşılan düşünceler, yazarın, 2008-2009 Öğretim Yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE'de devam etmiş olduğu, Prof. Dr. Yüksel Dinçer tarafından yürütülen 'Küreselleşme ve Küresel Kentler' adlı ders kapsamında yapılan tartışmalar ışığında ele alınmıştır.

İktidâr aygıtlarının bu kentlerde tanımladığı formasyon, gerçekleşen her pratik ile deforme olmakta/dönüşmektedir.

Küresel kentlerde mutlak mekânlar yaratma gayesi, üretim yöntemlerinin ve sonuç ürünlerin giderek benzeşmesi, kimlik kavramının önem kazanmasına neden olur. Kimlik tartışmaları, modern dünyanın kapatma mekanizmalarının saldıdığı korkunun bir ürünü olarak karşımıza çıkar. Katı bir tekillik arayışı, çoklukları 'kimlik'ler altında gruplayarak 'öteki'lerin sayısını azaltmayı, 'öteki'yi dışlamayı alışkanlık haline getirir.

İktidâr aygıtları, bireyi, mülkiyet, para, statü ya da meslek gibi kimlik konumlandırmalarıyla yerli-yurtlu kılmaya, denetim mekânizmalarına bağlamaya, bireyin bu ortamda beliren kaçış çizgilerinin önünü kesmeye çalışmaktadır. de Certeau (1988, s. 34-39), Foucault'nun disiplin toplumunun dayattığı iktidâr aygıtlarının tanımladığı sistemi, 'strateji' olarak adlandırmaktadır. Strateji, tek bir zamanda algılanan 'kartezyen mekânlar' yaratarak ve bireyi içine hapsederek tanımlı ilişkiler ağı içinde bir kapatma mekanizması uygular. Eksiksiz bir temsiliyet yaratma peşindedir. Oysa, gerçekleşen her pratik kent yaşamını dönüştürür. Bu dönüşümü sağlayan her hareket de Certeau tarafından 'taktik' olarak nitelenmektedir. Taktikler, kentin tekinsiz yerlerinin⁵ (*haunted place*), aktüalize olmasını sağlar. Bu bağlamda tekinsiz yerler kentin virtüel bulutudur. İktidâr araçları bir yandan, tek/mutlak kenti yaratmanın 'strateji'sini kurarken, Deleuze'ün çoklu kenti üretmeye ve üretilmeye devam eder. 'Kent mekân'ı, pratiğe dönüşen 'yer'dir. Kent plancıları tarafından geometrik bir düzende kurgulanan sokağın mekâna dönüşmesi, ancak kentte yaşayanların kullanımı ile gerçekleşir (de Certeau, 1988, s. 117).

Zaman ve mekânın tek bir şekilde algılandığı, kentin kaçış çizgilerinde gezinmek günümüz mimarlığı için hem bir gereklilik hem de bir açılım alanı olabilir (de Certeau, 1988, s. 188). Bu nedenle tekinsiz alanlar, günümüz kentlerinin ve mimarlığın sorunlu olmasından öte, yeni oluşumlara, yeni mimarlık, kent ve yaşam kurgularının virtüel bulutlarında gezinmeye olanak tanıyan yerleridir (de Certeau, 1988, s. 190). Tekinsiz

⁵ *Haunted place*; Michel de Certeau, kişiyi mekâna -bellekte saklı anıların- bağladığından bahseder. Kimileri tarafından sezilebilen, kimileri tarafından bilinmeyen çok sayıda çeşitli anlamın, sessizlik içinde saklı olduğu tekin bir yerin olmadığını söyler.

alanlar, sıkışmış/tıkanmış/düğümlemiş durumları işaret ederek ortaya çıkarken, aynı zamanda, hatta özellikle, henüz gerçekleşmemiş/yapılmamış/virtüel olanın, sanatsal yaratı ve tasarımın alanı; sosyal, kültürel ve doğal dönüşümlerin yeri; zaman ve mekânın genişleme aralığı olarak belirirler (Şentürer, 2008, s. 190).

Denetim mekanizmalarının yaratmak istediğinin aksine, küresel kent hiç kimsenindir. Sermayenin, malların, emeğin ve yaşama biçimlerinin küresel olarak esnek akışkanlığı sağlanırken, mevcut yer örgüsü, barındırdıkları potansiyeller, yeni mekân ve zaman üreterek sürekli değişmektedir (Süalp, 2008, s. 205). Günümüz küresel kentlerine, yaşama biçimi ve söylemlerine bakıldığında farklı sosyo-kültürel gruplar, yaşama biçimleri ve kullanımlar arasında belirginleşen sınırlardan, sınırlı geçişler veya geçişsiz ilişkilerden, diğer bir deyişle duvarlı, dikenli telli yaşamlardan söz etmek mümkündür (Şentürer, 2008). Küresel kentlerin giderek ayrışan ve özelleşen organizasyonları, yeni mekânsal düzenler ve kentte yaşayanlar içinde farklı katmanlaşmalar doğurur. Kapitalizm, kendini kentsel mekân üzerinden yeniden üretirken, kentsel mekânı ayrıştırır. Ayrışan mekânların her biri 'öteki'nin mekânıdır. Farklı fiziksel tanımlar üzerinde, bireyin virtüelliği içinden aktüalize olduğu/bireyleştiği 'an'da varolan mekânlar...

Fotoğraf 1, 2, 3, 4, 5: Kentin kaçış çizgilerinin belirginleştiği bazı mekânlar.⁶

Sonuç Yerine

Küreselleşme döneminde, insanın algı ölçeğinin ötesinde değişen kentin betimlenmesi giderek zorlaşmaktadır. Kenti bilmek, tek bir tanıma sığdırmak için artık kesin reçeteler/yöntemler yoktur. Küresel kenti ve kentteki mimariyi değerlendirme sürecinde, sosyal, politik ve ekonomik çerçeveden bir perspektife sahip olmak, ilişkileri bu perspektiften kurmak, soruları bu yaklaşımla sormak; yer ve mekânın karmaşıklığını ve bu karmaşıklığın çokluklar/tüm 'öteki'ler tarafından üretilen doğasını anlamaya çalışmak ve bu toplu üretime katılmak yerinde olacaktır.

Küreselleşme, ne karşı çıkılabilir veya yandaş olunabilir bir akım, ne de bir görüş veya politikadır; modernliğin güncel 'durum'udur. Mekanizmaları, yöntemleri ve işleyişine karşı durulabilir. Böylelikle eleştiren-

⁶ Fotoğraflar www.flickr.com adresinden alınmıştır.

lerin çıkarları ve tercihleri doğrultusunda müdahaleler de görebilir. Fakat yok sayılamaz, geçmişe dönmek adına mucizevi reçetelerle yok edilemez.

Aşkın anlatıların sonu olarak adlandırabileceğimiz içinde yaşadığımız dönemde, mimarlık alanında tasarımlarda fark yaratan olgu, kenti geometrik bir 'bütün ürün' olarak ele almak yerine, kentsel karmaşık yapının 'katman'larına –Baudrillard'ın (2006) ifadesiyle 'parça'larına (*fragments*) odaklanma endişesi olmalıdır. Değişen kentsel çevre ve yaşam biçimleri, 'parçalı' ve 'kaotik' bir yapı sergiler. Küreselleşmenin tanımladığı yeni sosyal, ekonomik, ticâri ve turistik mantık, kenti imgeler toplamı olarak sürekli şekillendirirken; sanatçı, tasarımcı veya mimarın, değişen kente alternatif bir eleştiri getirme arayışında olması üretimin çokluğunu sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akyol, F. (2008). Bireyleşme ile Mekânın Arasında-Ki Mimar. Ş. U. Ayşe Şentürer içinde, *Zaman-Mekân* (s. 82-87). İstanbul: YEM Yayın.
- Baudrillard, J. (2006). Küresel Haritada Yer Edinmek ya da Stuttgart. a. İ. Akpınar içinde, *Fragments*. www.arkitera.com.
- Castells, M. (1991, (1989)). *The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring, and the Urban-regional Process*. Oxford: Blackwell Publishing.
- de Certeau, M. (1988). *The Practice of Everyday Life*. (S. Rendall, Çev.) California: University of California Press.
- Deleuze, G. (1995). Postscript on Control Societies. G. Deleuze içinde, *Negotiations* (M. Joughin, Çev., s. 178-181). New York: Columbia University Press.
- Deleuze, G., & Parnet, C. ((1987) 2002). "The Actual and the Virtual". *Dialogues II* (H. Tomlinson, & B. Habberjam, Çev.). içinde ABD: Continuum.
- Kahvecioğlu, H. (2008). Mekânın Üreticisi veya Tüketicisi Olarak Zaman. A. Şentürer, Ş. Ural, Ö. Berber, & F. Uz içinde, *Zaman-Mekan* (s. 142-149). İstanbul: YEM Yayın.
- Keyder, Ç. (2006). *Enformel Küreselleşme: İstanbul, Küresel ile Yerel Arasında (giriş yazısı)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Şentürer, A. (2008). Zaman ve Mekânın Genişleme Aralığı Olarak "Sınır-Boyları. Ş. U. Ayşe Şentürer içinde, *Zaman-Mekan* (s. 186-203). YEM Yayın.
- Süalp, Z. T. (2008). "Kent, "İmge Özne" ve "Dışarlıklı" Zaman Mekânlar. A. Şentürer, Ş. Ural, Ö. Berber, & F. Uz içinde, *Zaman-Mekân* (s. 204-215). YEM Yayın.
- Tanju, B. (2008). Mekan-Zaman ve Mimarlıklar. A. Şentürer, Ş. Ural, Ö. Berber, & F. Uz içinde, *Zaman-Mekan* (s. 168-185). İstanbul: YEM Yayın.

Ural, Ş. (2008). İç İç Geçmiş Zamanlar. Ş. U. Ayşe Şentürer içinde, *Zaman-Mekân* (s. 16-33). İstanbul: YEM Yayın.

Yazıcıoğlu, S. (2008). Unutma Zamanı / Zamanı Unutmak. A. Şentürer, Ş. Ural, Ö. Berber, & F. Uz içinde, *Zaman-Mekân* (s. 124-129). İstanbul: YEM Yayın.

Öze Uluengin: İstanbul'da doğdu. Ortaöğrenimini İstanbul Alman Lisesi'nde tamamladı. 2005 yılında, Mimar Sinan Üniversitesi'nde Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu; ardından, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde "Bankalar Caddesi'nin Tarihsel Değişimi ve Büro Binalarının İşlevsel, Fiziksel Yönden İrdelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi ile yüksek mimar unvanını aldı. 2008 yılından beri, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışan Uluengin, doktora çalışmalarına aynı kurumda devam etmektedir.

İletişim: ozeuluengin@yahoo.com